

Asia: VN/5810/2020

Luonnos hallituksen esitykseksi kaupparekisterilaiksi ja elinkeinotoimintalaiksi sekä eräksi niihin liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1) Lausuntonne yleisesti esityksestä.

-

2) Lausuntonne velvoittavaan sähköiseen kaupparekisteriasiointiin siirtymisestä.

-

3) Lausuntonne yksityisen elinkeinoharjoittajan rekisteröitymisvelvollisuudesta luopumisesta.

Vaihtoehtoisia toteuttamisvaihtoehtoja on avattu esitysluonnoksen kappaleessa 5.1.5. Kannatatteko ehdotettua rekisteröintivelvollisuudesta luopumista vai vaihtoehtoisissa ratkaisutavoissa esitetyjä vaihtoehtoja, mitä niistä? Perustelut näkemyksellenne? Jos velvollisuudesta luovutaan esityksen mukaisesti, mitä perustietoja pelkästään Verohallinnon rekisteriin rekisteröityneestä yksityisestä elinkeinoharjoittajasta tulisi mielestänne olla saatavilla julkisesta yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä?

-

4) Lausuntonne vuotuisesta kaupparekisteritietojen tarkistamisvelvollisuudesta.

-

5) Lausuntonne hallinnollisista seuraamusmaksuista.

Hallituksen esityksen mukaan Patentti- ja rekisterihallituksella olisi jatkossa oikeus määrätä laiminlyöntimaksu kaupparekisteriin liittyvän ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnistä sekä tilinpäätöksen myöhästymismaksu myöhässä rekisteröitäväksi ilmoitetusta tilinpäätöksestä.

Rekisteriviranomainen lähettää kuitenkin tälläkin hetkellä valvontakirjeitä myös toimimattomille yrityksille, koska velvollisuutta ei ole rajattu tosiasiallisen toiminnan mukaan. Yhteydenottoa toimimattomille yrityksille hankaloittaa se, että käytännössä usein toimimattomaksi epäillyn

yrittäjien yhteystiedot eivät ole ajantasaisia. On arvioitu, että tulevista laiminlyönti- ja myöhästymismaksuistakin merkittävä osa voi jäädä suorittamatta ulosoton estyessä. Selvitysyksikön näkemyksen mukaan esitetyt seuraamusmaksut olisivat riittäviä suurimmalle osalle toiminnassa olevia yrityksiä ja ne ohjaavat niiden toimintaa ilmoitusvelvollisuuksien täyttämiseksi.

Hallituksen esityksen mukaan ilmoitusvelvollinen voidaan määrätä selvitystilaan tai poistettavaksi rekisteristä tosiasiallisia edunsaajia koskevan ilmoituksen tai tilinpäätöksen rekisteröitäväksi ilmoittamisen laiminlyönnistä. Lisäksi Patentti- ja rekisterihallitus voi poistaa ilmoitusvelvollisen rekisteristä kuten aikaisemmin, jos ilmoitusvelvolliselta ei ole kymmenen viimeksi kuluneen vuoden aikana tullut ilmoitusta rekisteriin ja on syytä olettaa, että ilmoitusvelvollinen on lopettanut toimintansa. Viittaus toiminnan lopettamiseen edellyttää käytännössä sitä, että ennen poistomenettelyä varmistettaisiin, onko yritys edelleen Verohallinnolta saatavan tiedon mukaan aktiivinen. Jos yritys olisi edelleen aktiivinen, ei sitä voida poistaa poistomenettelyssä.

Verohallinnon rekistereissä on huomattavan paljon osakeyhtiöitä, joiden voidaan katsoa olevan pöytälaatikkoyhtiöitä käsitteen perinteisessä merkityksessä. Vuonna 2018 Verohallinnon tietokannassa oli lähes 70 000 osakeyhtiötä, joilla on y-tunnus, mutta eivät kuulu mihinkään verorekisteriin. Toimimattomia yrityksiä ei lähtökohtaisesti valvota verotuksessa, elleivät ne muusta erityisestä syystä nouse valvontatoimenpiteiden kohteeksi. Yritysten poistaminen kaupparekisteristä on kuitenkin verotuksen toimittamisen näkökulmasta erittäin ongelmallinen menettely. Verotuksessa kaupparekisteristä poistetun yrityksen ei katsota purkautuvan, vaan yritys on kaupparekisteristä poistamisen jälkeen edelleen olemassa verotuksen näkökulmasta. Tämän vuoksi ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönyt yritys tulisi määrätä ensisijaisesti selvitystilaan, jolloin yritys purkautuisi myös verotuksellisesti.

Selvitysyksikkö ehdottaa, että yrityksen toistuva kaupparekisteriin liittyvän ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöminen sekä tilikaudesta toiseen jatkuva tilinpäätöksen toimittamatta jättäminen tulisi olla kaikkien nähtävissä. Tämä tieto yhdistettynä Verohallinnon rekistereihin kuulumattomuuteen auttaisi muodostamaan kokonais kuvan yrityksen toimimattomuudesta.

6) Lausuntonne tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen luovuttamista koskevista säännöksistä sekä elinkeinonharjoittajan poistamisesta kaupparekisteristä tosiasiallisia edunsaajia koskevan ilmoituksen laiminlyönnistä sekä poistamismenettelyn piirin laajentamisesta myös tilinpäätöksen rekisteröinnin laiminlyönnistä.

Tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen luovuttamisesta ei ole säädetty erikseen kaupparekisterilaisissa, mutta luovuttamisessa noudatettava menettely perustuu yleiseen tietosuoja-asetuksen ja rahanpesudirektiivin tulkintaan.

Hallituksen esityksen mukaan poikkeuksena rahanpesulain mukaisen käyttötarkoituksen edellyttämisestä olisivat viranomaiset, jotka tarvitsevat tietoja lakisääteisen tehtävänsä suorittamiseksi. Tietojensaantioikeudella varmistettaisiin esimerkiksi julkisia tukia myöntävien viranomaisten tietojensaantioikeus velvoitteidenhoidon selvittämiseksi ilman, että tällaisen

viranomaisen tarvitsisi erikseen osoittaa tietopyynnön liittyvän välittömästi rahanpesun tai terrorismin rahoituksen estämiseen.

Valtionvarainministeriönäskettäin julkaisemassa selvityksessä (Selvitys tietojenvaihdon parantamisesta kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoiminnassa. Valtiovarainministeriön julkaisu 2022:18. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-904-7>) on todettu, että tosiasiallisia edunsaajien koskevien tietojen käyttöä olisi mahdollista pohtia osana laajempaa viranomaisyhteistyön kehittämistä. Tietoa voitaisiin tarjota silloin myös muuhun kuin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoimintaa osana velvoitteidenhoitoselvitystä. Velvoitteidenhoitoselvitys on ajantasainen kooste keskeisimmistä yrityksen viranomaistiedoista, jonka Harmaan talouden selvitysyksikkö tarjoaa määritellyille toimivaltaisille viranomaisille yrityksistä ja yhteisöistä sekä organisaatiohenkilöistä. (L harmaan talouden selvitysyksiköstä 6 §)

Selvitysyksikkö ehdottaa kaupparekisterilain uudistamisen yhteydessä varautumista siihen, että tosiallisia edunsaajia koskevien tietojen viranomaiskäyttö voi laajentua nykyistä enemmän muuhunkin kuin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoimintaan.

Pakoteluetteloissa luetellut henkilöt ja yhteisöt

Ulkoministeriön mukaan kansainvälisillä pakotteilla tarkoitetaan taloudellisen tai kaupallisen yhteistyön sekä esimerkiksi liikenne- ja viestintäyhteyksien tai diplomaattisten suhteiden rajoittamista tai keskeyttämistä tietynvaltion tai tiettyjen ryhmien kanssa. Usein pakotteiden kohteeksi otetaan lisäksi nimeltä lueteltuja henkilöitä ja yhteisöjä, joiden katsotaan olevan vastuussa pakotteilla vastustettavasta toiminnasta. Tällaisten, niin sanottuihin pakoteluetteluihin otettavien henkilöiden ja yhteisöjen Euroopan unionista löytyvä omaisuus on jäädytettävä, ja heidän kanssaan on kieltäydyttävä kaikenlaisista liiketoimista. Jälkimmäinen kieltäminen soveltuu myös välillisiin yhteistyön muotoihin eli esimerkiksi tilanteisiin, joissa pakotelistan ulkopuolinen yritys toimii listatun yrityksen välikätenä. Liiketoimista on tämän vuoksi yleensä pidättäydyttävä myös listattujen yhtiöiden tytäryhtiöiden kanssa. (<https://um.fi/pakotteet>)

Selvitysyksikön mielestä olisi hyvä, jos pakoteluetteloissa luetellut henkilöt ja yhteisöt pystyttäisiin huomioimaan jollain tavalla tosiallisten edunsaajien tietojen yhteydessä. Menettelytavat voisivat rinnastua esimerkiksi tilanteisiin, joissa vastuuhenkilö on asetettu liiketoimintakieltoon tai yritykseltä puuttuu toimintakelpoinen hallitus.

7) Lausuntonne automaattisen päätöksenteon soveltamisalasta kaupparekisterissä.

Esityksen mukaan Patentti- ja rekisterihallituksen olisi julkistettava kuvaus kaupparekisteri-ilmoituksen automaattisen käsittelyn algoritmista. Rekisteröintivelvollisella ja rekisteriin merkityllä henkilöllä olisi lisäksi oikeus saada erillinen kuvaus algoritmin toiminnasta automaattisessa käsittelyssä tehdystä rekisterimerkinnästä. Miten arvioitte ilmoitusten automaattisen käsittelyn vaikutuksia yritysturvallisuuteen?

-

8) Lausuntonne viranomaisten velvoittamisesta hakemaan kaupparekisteriin rekisteröidyt tiedot kaupparekisteristä tai muusta vastaavasta lähteestä.

Tilintarkastuslaissa (1141/2015) säädetään tilintarkastusvelvollisuudesta sen pääsääntöisesti riippuen yhteisön tai säätiön taseen loppusummasta, liikevaihdosta ja palveluksessa olevien henkilöiden lukumäärästä.

Hallituksen esitysluonnoksessa todetaan, että käytännössä tilintarkastusvelvollisuuden noudattamista ei tällä hetkellä valvota. Kaupparekisterilain valmistelun yhteydessä on alustavasti kartoitettu veroilmoituksella tilintarkastuksen osalta annettujen tietojen välittämistä rekisteröitäväksi joko kaupparekisteriin tai yritys- ja yhteisötietorekisteriin. Veroilmoituksella yhteisö ilmoittaa, onko tilintarkastus tehty tai onko tilintarkastaja jätetty valitsematta tilintarkastuslain nojalla. Lisäksi yhteisön on ilmoitettava, sisältääkö tilintarkastuskertomus kielteisiä lausuntoja, huomautuksia tai lisätietoja.

Valvonta edellyttäisi sitä, että ilmoitusta oikeudesta jättää tilintarkastaja valitsematta voitaisiin verrata niihin tilinpäätöksestä ilmeneviin taloudellisiin tunnuslukuihin, joiden perusteella tilintarkastusvelvollisuus määräytyy. Edellytys kustannustehokkaaseen valvontaan olisi, että kaikki tilinpäätökset olisivat rakenteisessa muodossa, jolloin tilintarkastusvelvollisuuden noudattaminen valvonta olisi automatisoitavissa. Näin ei vielä tässä vaiheessa ole, joten tilintarkastusta koskevien tietojen rekisteröimistä tai tilintarkastusvelvollisuuden noudattamisen valvonnan vastuuttamisesta rekisteriviranomaiselle ei ole esitetty.

Nykyinen harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelma sisältää viranomaisten välistä tietojenvaihtoa koskevan hankkeen. Hanke sisältää kirjauksen Verohallinnon ja Patentti- ja rekisterihallituksen välisen tietojenvaihdon kehittämisestä tilintarkastusvelvollisuuden noudattamisen valvonnassa. Kaupparekisterilain valmistelun yhteydessä on alustavasti kartoitettu veroilmoituksella tilintarkastuksen osalta annettujen tietojen välittämistä rekisteröitäväksi joko kaupparekisteriin tai yritys- ja yhteisötietorekisteriin. Harmaan talouden selvitysyksikön mukaan Patentti- ja rekisterihallituksen välisessä tietojenvaihdossa olisi tarpeen edetä tietojenvaihtosäännöksiä kehittämällä. Lisäksi jo nykyisin käytössä olevat tietojenvaihtotavat edistäisivät tilintarkastusvalvontaa. Lähitulevaisuudessa tietojenvaihto voisi kehittyä edelleen ns. rakenteellisen tiedon hyödyntämiseen.

Selvitysyksikön näkemyksen mukaan toimivat tietojenvaihtosäännökset mahdollistaisivat salassa pidettävien verotustietojen saamisen Verohallinnolta koskien tilintarkastusvelvollisuuden noudattamisen valvontaa. Veroilmoitukselta saatavan tilintarkastustiedon ajantasaisuus ja oikeellisuus perustuisi tässä tilanteessa useimmiten ilmoitusvelvollisten omiin ilmoituksiin kuten muutkin kaupparekisteritiedot.

9) Lausuntonne rekisteriviranomaisen oikeudesta vaatia paperilla ilmoituksen jättäneen fyysistä tunnistamista ja oikeudesta viran puolesta luovuttaa tieto vireille tulleesta ilmoituksesta tarpeelliseksi katsomalleen henkilölle ilmoituksen oikeellisuuden varmistamiseksi.

Lisäksi Patentti- ja rekisterihallitus on ehdottanut, että rekisteröitäessä vastuuhenkilö kaupparekisteriin, edellytyksenä tulisi olla henkilön ilmoituksen yhteydessä antama suostumus. Esitysluonnoksessa ei ole tätä koskevaa esitystä, mutta ehdotus on avattu kappaleessa 5.1.6. Katsotteko, että suostumusmenettely tulisi lailla ottaa osaksi rekisteröintiprosessia?

-

10) Lausuntonne luonnoksesta elinkeinotoimintalaiksi (2. lakiehdotus)

-

11) Lausuntonne muista liitelaista (lakiehdotukset 3.–41.)

-

12) Lausuntonne säätämisyjärjestysperusteluista

-

Marttinen Janne
Verohallinto

Kotiranta Mikko
Verohallinto - Harmaan talouden selvitysyksikkö